

Artikel 8 van het Wetboek der Successierechten.

Het levensverzekeringskontraat : Beding ten behoeve van een derde.

Kristine De Proost

INLEIDING

HOOFDSTUK I, VOORWAARDEN VOOR DE TOEPASSING VAN ART. 8.

- I. Het beding moet een kosteloos voordeel aan de gerechtigde derde toekennen.
- II. De erflater moet economisch achter het kontraat staan.
- III. Ogenblik van opeisbaarheid van de voordeel.
- IV. Het voordeel moet bestaan in een som, rente of waarde.
- V. De bevoordeelde moet de erflater overleven.

HOOFDSTUK II, VOORDELEN VOOR DE OVERLEVENDE ECHTGENOOT, GEHUWD IN GEMEENSCHAP.

- I. Wet van 30 augustus 1913.
- II. K.B. van 18 april 1967.
- III. De wet van 14 juli 1976.
 - 1) verzekering gesloten ten behoeve van zichzelf
 - 2) verzekering onderschreven ten voordele van de andere echtgenoot.
 - 3) verzekering tijdens het leven opgevallen.

HOOFDSTUK III, BIJZONDERE TOEPASSINGSGEVALLEN.

- I. Verzekering 'inzittenden van een auto'.
- II. Uitkeringen bij overlijden door ongeval, door bepaalde instellingen
- III. Quid ingeval een polis sommige risico's uitsluit ?
- IV. Renten en kapitalen uitgekeerd in uitvoering van een wettelijke verplichting.
 - § 1. Sociale Zekerheid.
 - § 2. Arbeidsongevallen.
- V. Groepsverzekering en voorzorgfonds.
- VI. Verzekering afgesloten door de werkgever.
- VII. Verzekering aangegaan in het buitenland.

HOOFDSTUK IV. AFTREKBAARHEID VAN DE INKOMSTENBELASTING.

HOOFDSTUK V. MAATSTAF VAN DE HEFFING.

BESLUIT.

INLEIDING

Het beding ten behoeve van een derde is een beding in een kontrakt waarbij een partij tegenover de andere de verbintenis aangaat een prestatie uit te voeren ten voordele van een derde die geen partij is bij het sluiten van het kontrakt. In hoofde van de derde ontstaat een rechtstreeks recht waardoor hij het voordeel uit eigen hoofde kan opeisen zonder eventueel zijn hoedanigheid van erfgenaam van de bedinger te moeten doen gelden (1).

Wanneer het beding ten kostelozen titel is gemaakt en onder de voorwaarde dat het voordeel pas opeisbaar wordt bij de dood van de bedinger, dan vertoont zulk een beding een grote gelijkenis met een bijzonder legaat. Welnu, deze gelijkenis heeft de wetgever er in 1913 toe gebracht het voordeel, dat het beding dadelijk bij de dood oplevert, in hoofde van de begunstigde derde te belasten als een legaat uit de nalatenschap van de bedinger (2).

De voorwaarden voor de toepassing van artikel 8. van het Wetboek van Successierechten (Wetb. Succ.), ingevoerd door de wet van 30 augustus 1913 waren dat het beding juridisch uitging van de erflater en dat het opeisbaar werd bij diens dood.

In de loop der jaren werd gelijkstelling met legaat omzeild door een ander dan de erflater als bedinger te laten optreden (3). Bijv. : Steeds meer levensverzekeringen werden door de echtgenoot op het hoofd van de erflater afgesloten, terwijl de te betalen premies nog onverdeeld uit dezelfde beurs werden genomen en vanzelfsprekend, de medeechtgenoot als begunstigde werd aangewezen.

De Koning werd bij art. 2 par. 4 van de wet van 31 maart 1967 gemachtigd om bij, in ministerraad overlegde besluiten o.a. wijzigingen aan te brengen in verscheidene artikelen van het Wetboek der successierechten. Zo werden bij Koninklijk Besluit nr 12 van 18 april 1967 in het successierecht aanzienlijke wijzigingen aangebracht.

Door dit K.B. werd o.a. ook art. 8 aangevuld. Art. 8 zou voortaan niet alleen slaan op de bedingen door de overledene gemaakt, doch ook op de bedingen welke van de echtgenoot of van een derde uitgaan. Nochtans wanneer de sommen verkregen worden bij het overlijden van de decujus ingevolge een beding door een ander persoon dan de overledene gemaakt, dan is het successierecht niet verschuldigd, zo die andere persoon zelf gratis, uit vrijgevigheid, ten behoeve van de verkrijger heeft bedongen. Wanneer dit het geval is dan zal art. 8 eventueel bij het overlijden van die andere persoon moeten worden toegepast. Dus sinds 1967 is art. 8 ook van toepassing wanneer de erflater de geldelijke leer van de overeenkomst op zich neemt, dus economisch gezien, achter het kontrakt staat.

(1) DE PAGE, *Traité*, 1964, II, nr 669.

(2) CUVELIER, *Stipulation pour autrui en matière de droits de succession*, *Rec. Gén. Enr. Not.*, nr. 21179, nr 1.

(3) VAN ACOLEYEN, *Successierecht 1*, nr 142.

Vóór 1967 gaf het beding ten behoeve van een derde slechts aanleiding tot het heffen van successierechten, indien de derde ertoe geroepen was te verkrijgen bij het overlijden van de bedinger of op een datum die dit overlijden als uitgangspunt heeft.

Sinds 1967 is het successierecht ook verschuldigd wanneer de verkrijger geroepen is het voordeel van het beding te ontvangen binnen de 3 jaar vóór het overlijden van de overledene - dit per analogie met de bepaling van art. 7 - of wanneer hij geroepen is dit voordeel te verkrijgen op een datum die zich na het overlijden situeert (4). In beide gevallen is het wel vereist dat het beding juridisch uitgaat van de overledene.

Luidens het verslag aan de Koning worden i.v.m. art. 8 voornamelijk de sommen of waarden beoogd die verkregen worden ingevolge een door de overledene ten bate van de verkrijger gesloten levensverzekering. Ook volgens Huyge (5) is de levensverzekering het meest typische geval van art. 8. Huyge definieert de levensverzekering als volgt: "Het is het kontrakt waarbij de verzekeraar zich verplicht op een bepaald ogenblik - hetzij bij het overlijden van de verzekerde, hetzij vroeger - een zekere som uit te betalen aan de verzekerde, welke zich verbindt een bepaalde jaarlijkse premie te storten.

Het is dus een kontrakt ten bezwarende titel, maar naast dit kontrakt kan een ander ontstaan, wanneer de verzekerde bedingt ten voordele van een ander. Dit laatste kontrakt is dan ten kosteloze titel." De kosteloosheid is één van de voorwaarden voor de toepassing van art. 8 (6).

Onder levensverzekering verstaat men de verschillende types van verzekering. Zowel de levensverzekering ingeval van overlijden, als de gemengde levensverzekering, alsook die verzekering waarbij het kapitaal alleen wordt uitgekeerd ingeval van een dodelijk ongeval (7).

HOOFDSTUK I : VOORWAARDEN VOOR DE TOEPASSING VAN ART. 8.

Opdat art. 8 van toepassing zou zijn, zijn de volgende voorwaarden vereist : (8)

- 1) Dat het beding een kosteloos voordeel aan de gerechtigde derde toekent.
- 2) Dat het kosteloos voordeel door de erfflater wordt verstrekt, hetzij hijzelf in het kontrakt als bedinger is opgetreden en meteen ook wordt geacht geldelijk achter het kontrakt te staan, hetzij iemand anders in het kontrakt als bedinger is opgetreden, doch als het ware voor rekening

(4) Verslag aan de Koning bij de art 1,2 en 13, K.B. nr 12, 18 april 1967, *Staatsblad*, 20 april 1967, 4221.

(5) HUYGE, *Handeling der Successiercchten*, 1964, 18.

(6) zie hoofdstuk I.

(7) Besl., 14 april 1965, *Rec. gén. Enr. Not.*, nr. 20914.

HUYGE, *Handleiding der successierechten*, 1964, 18.

(8) VAN ACOLEYEN, *o.c.*, nr. 148.

van de erflater deed, doordat het deze laatste is die de prijs van de bedinger heeft betaald.

- 3) Dat het voordeel opeisbaar wordt bij de dood van de erflater ingeval het beding juridisch uitgaat van iemand anders dan de erflater.

Dat het voordeel opeisbaar is geworden sedert niet meer dan 3 jaar vóór de dood van de erflater, dan wel opeisbaar wordt bij diens dood of op een later tijdstip opeisbaar zal worden ingeval het beding juridisch uitgaat van de erflater.

- 4) Dat het voordeel bestaat in een som, een rente of een waarde.
5) Dat de begunstigde derde de erflater overleeft.

I. Het geding moet een kosteloos voordeel aan de gerechtigde derde toekennen.

Het moet dus werkelijk gaan om een beding ten behoeve van een derde, d.w.z. ten behoeve van iemand die ten opzichte van het hoofdkontrakt tussen de verzekeraar en de erflater, een buitenstaander is. Bijvoorbeeld : Wanneer de prestatie werd bedongen ten bate van de kinderen van de bedinger. Tenminste als de bedinger het zo heeft begrepen dat zijn kinderen de prestatie uit eigen hoofde mogen opeisen, zelfs wanneer zij zijn nalatenschap verwerpen.

Immers wanneer men bedingt ten voordele van zichzelf of van zijn erfgenamen, is dit een gewone toepassing van art. 1122 B.W.

De derde begunstigde moet bepaald zijn, zodat hij het voordeel iure proprio kan opeisen (9). Er is ook een beding ten behoeve van een derde wanneer de sommen of renten aan toonder of aan order betaalbaar zijn bedongen. (Art. 8 3de lid. Wetb. Succ.) De bevoordeelde is immers genoegzaam bepaalbaar dank zij het kontrakt, zodat hij meteen ook het bedongen voordeel krachtens eigen recht, iure proprio kan opeisen. Volgens het cassatiearrest van 13 oktober 1949 (10) moet de derde aangewezen zijn of minstens aanwijsbaar zijn. De derde moet daarom niet bij naam genoemd zijn, het is voldoende dat hij geïdentificeerd kan worden door de vermeldingen in het testament.

De bedinger moet een kosteloos voordeel aan de derde toekennen.

De kosteloosheid wordt vermoed. Het tegendeel kan echter bewezen worden met alle middelen, ook getuigen en vermoedens. (Art. 13 Wetb. Succ.). Het vermoeden van kosteloosheid vervalt echter wanneer het beding door de erflater werd gemaakt tot betaling van wat hij aan de derde (= schuldeiser) is verschuldigd. Dit is het geval wanneer de lener een verzekering afsluit onder beding dat het kapitaal van de verzekering bij de dood van de lener aan de uitlener moet toekomen tot aflossing van de schuld. Het vermoeden van kosteloosheid vervalt ook wanneer de ge-

(9) DE PAGE, *Traité*, 1964, II, nr 677.

(10) Cass, 13 oktober 1949, *Rec. gén. Enr. Not.*, nr. 18934.

rechtigde derde de vervallen premies heeft betaald, zonder verhaal op de bedinger.

Het tegenbewijs van het vermoeden kan, zoals gezegd, geleverd worden door getuigen en vermoedens. Het kan echter niet geleverd worden door het inroepen :

- a) van de staat van faillissement van de bedinger
- b) van het getuigenis van een verzekeringsagent, welke getuigenis wordt tegengesproken door de vermelding van de kwitanties (11).

Dus wanneer bv. de erflater een levensverzekering ten bate van één van zijn bloedverwanten had afgesloten onder beding de begrafeniskosten ten laste te nemen, wordt slechts het bedrag van de verzekering na aftrek van de begrafeniskosten, aanzien als een legaat.

II. De erflater moet economisch achter het kontrakt staan.

De sommen, renten of waarden die het voorwerp uitmaken van een beding ten behoeve van een derde worden alleen belast wanneer de erflater achter het beding staat, hetzij doordat hij als bedinger is opgetreden, hetzij dat iemand anders als bedinger is opgetreden, maar voor rekening van de erflater (12).

Wanneer het beding van een derde uitgaat, wordt vermoed dat de bedinger handelde voor rekening van de erflater, tot levering van het tegen bewijs. Art. 8 laatste lid 4° bepaalt immers dat art. 8 niet van toepassing is wanneer er wordt bewezen dat deze derde kosteloos ten behoeve van de verkrijger bedongen heeft. Er moet m.a.w. bewezen worden dat de erflater er economisch buiten staat.

Bijvoorbeeld : X sluit een kontrakt af met een verzekeringsmaatschappij waarbij deze laatste zich verbindt een bepaald kapitaal uit te keren aan de kinderen van X bij diens overlijden, dan is X de bedinger en staat hij meteen economisch achter het kontrakt ; hij betaalt immers de premies. Wanneer nu de werkgever van X een bijkomende verzekering aangaat, die aanvullend is op de wet op de arbeidsongevallenverzekering (13) dan zal het uitgekeerde kapitaal eveneens onderworpen worden aan de successierechten. In dit geval is de werkgever de bedinger, maar X de erflater zal de premies betaald hebben (14). Anders : A sluit een verzekeringskontrakt af in het voorbeeld van zijn dochter B, en met als risico, het overlijden van C, de echtgenoot van B. Indien C overlijdt tijdens het leven van A, vindt art. 8 laatste lid. 4° geen toepassing bij de aangifte der nalatenschap van C. Immers C, de erflater, staat economisch buiten het kontrakt.

(11) Rb. Bergen, 14 juli 1952, *Rec. Gén. Enr. Not.*, nr. 19251.

(12) Art. 8, 1° lid en laatste lid, 4°, *Wetb. Succ.*, a contrario.

(13) Wanneer de uitkeringen het gevolg zijn van een wettelijke verplichting, is art. 8 niet van toepassing cfr. *infra*.

(14) Cfr. *infra*.

III. Ogenblik van opeisbaarheid van het voordeel.

Wanneer het beding juridisch van een derde uitgaat, wordt het voordeel alleen maar gelijkgesteld met een legaat indien het opeisbaar wordt bij de dood van de erflater of wanneer er een termijn bedongen is, waarvan de dood het uitgangspunt vormt (15). Aan deze voorwaarden heeft het K.B. nr 12 van 18 april 1967 geen afbreuk gedaan ; het overlijden van de erflater blijft het ogenblik van opeisbaarheid. Het K.B. heeft wel een nieuwigheid gebracht wanneer het beding juridisch van de erflater uitgaat. In dat geval wordt het voordeel als legaat aanzien, indien de verkrijger het kan opeisen, binnen een periode van 3 jaar vóór de dood van de erflater, of na de dood van de erflater. (Art. 8, 2de lid.)

Bijv. : A gaat een overeenkomst aan met een verzekeringsmaatschappij, waarbij deze laatste zich verbindt een kapitaal uit te keren aan zijn dochter B en dit bij de dood van C, de man van B.

Wanneer C overlijdt tijdens het leven van A, zijn er geen successierechten verschuldigd, art. 8 laatste lid.4° is van toepassing.

Wanneer A op zijn beurt overlijdt binnen de 3 jaar na het overlijden van C, en zijn dochter nog in leven is, dan vindt art. 8 ten opzichte van haar toepassing in de nalatenschap van A en dit bij toepassing van art. 8, 2de lid (16).

Bijv. : A gaat een overeenkomst aan met een verzekeringsmaatschappij waarbij deze laatste zich verbindt om een kapitaal uit te keren aan A op 1 juli 1980 indien hij nog in leven is. Indien hij niet meer in leven is, zou de verzekeringsmaatschappij op 1 juli 1980 het kapitaal moeten uitkeren aan de echtgenote van A. Dit kapitaal wordt als een legaat beschouwd, ook al is het opeisbaar na de dood van A.

Een probleem dat in verband hiermee kan rijzen, is het probleem van de successieve bedingers (17).

Oorspronkelijk bedingt een derde dat bij het overlijden van X een kapitaal zal worden uitgekeerd aan de echtgenote van X. Na verloop van tijd neemt X deze verzekering over en treedt dus successief op als bedinger.

Vóór 1967, werd het alsdan uitgekeerde kapitaal belast in toepassing van art. 8, maar met aftrek van dat kapitaal dat de beneficiaris ontvangt dank zij de stortingen van de oorspronkelijke ondertekenaar. Wanneer het beding juridisch niet uitging van de erflater vond art. 8 geen toepassing. Sinds de nieuwe redactie van art. 8 wordt er een onderscheid gemaakt op grond van het criterium : heeft de derde gehandeld op grond van welwillendheid ? Wanneer de oorspronkelijke ondertekenaar niet gehandeld heeft op grond van welwillendheid, valt het onder de toepassing van art. 8 alsof het beding uitging van de decujus zelf. Wanneer de oorspronkelijke

(15) VAN ACOLEYEN, *o.c.*, nr. 150.

(16) Besl., 15 juni 1976, *Rec. Gén. Enr. Not.*, nr. 22092.

(17) CUVELIER, art. cit., *Rec. Gén. Enr. Not.*, nr. 21179, nr. 25.

ondertekenaar gehandeld heeft op grond van welwillendheid, dan moet men het beschouwen als twee successieve. Het laatste beding, dat van de echtgenoot, valt zeker onder de toepassing van Art. 8.

Het eerste beding is alleen dan belastbaar wanneer het kapitaal opvorderbaar is vanaf het overlijden van de oorspronkelijke bedinger of binnen de 3 jaar die het overlijden voorafgaan. Het kapitaal is niet belastbaar, wanneer het opvorderbaar was sinds meer dan 3 jaar vóór het overlijden van de eerste bedinger.

IV. Het voordeel moet bestaan in een som, rente of waarde.

Art. 8 wordt alleen maar toegepast indien het voordeel bestaat uit een som, renten of waarden.

Onder waarden verstaat men de openbare effecten, in het algemeen. (aandelen of obligaties) (18).

Wanneer een beding de verplichting oplegt om iets te doen of om goederen over te dragen, andere dan openbare effecten, is art. 8 niet van toepassing (19).

V. De bevoordeelde moet de erfflater overleven.

Art. 8 wordt niet toegepast in de nalatenschap van de bedinger, zo het voordeel reeds belast is in hoofde van de erfgenamen van de vóóroverleden beneficiaris (20).

Op 20 augustus 1936 (21) werd beslist dat art. 7 Wetb. Succ. geen toepassing zou vinden wanneer de begiftigde vóór de schenker overlijdt. Art. 7 bepaalt dat de geschonken goederen geacht worden deel uit te maken van de nalatenschap, indien de bevoordeling niet onderworpen werd aan het registratierecht gevestigd voor de schenkingen. Dit laatste wordt algemeen als billijk aanvaard. Waarom zou het dan ook niet billijk zijn dat art. 7 geen toepassing vindt wanneer de begiftigde vooroverleden is en er bij die gelegenheid successierechten betaald werden ?

Wegens dezelfde motieven, zou ook art. 8 geen toepassing vinden. Wanneer de verzekeringspolis geen clause van overleving bevat, krijgen de erfgenamen van de beneficiaris, ingeval van vóóroverlijden van deze laatste, het voordeel met uitsluiting van de erfgenamen van de verzekerde (22).

(18) DONNAY, *commentaire du Code des Droits de Succession*, I, nr. 312.

CUVELIER, art. cit. *Rec. Gén. Enr. Not.*, nr. 21179, nr. 26.

(19) DONNAY, *o.c.*, nrs. 312-315.

CUVELIER, art. cit., *Rec. Gén. Enr. Not.*, nr. 21179, nrs. 27-29.

(20) CUVELIER, art. cit., *Rec. Gén. Enr. Not.*, nr. 21179, nr. 20.

(21) Besl. : 20 augustus 1936, *Rec. Gén. Enr. Not.*, nr. 17728.

(22) Art. 1179 B.W.

Luik, 25 maart 1964, *Jur. Liège*, 1963-1964, blz. 290.

CARTON DE TOURNAI en VAN DER MEERSCH, *Assurances de personnes et droits de succession*, *J.T.*, 1968, blz. 250.

Tevens dient vermeld dat het recht om het beding te herroepen persoonlijk toekomt aan diegene die het kontrakt heeft aangegaan. Dit rechts gaat niet over op zijn erfgenamen (23). Wanneer een beding ten behoeve van een derde herroepen wordt, wordt het in beginsel een beding voor zichzelf. De herroeping kan uitdrukkelijk of stilzwijgend gebeuren. Er is bijvoorbeeld een stilzwijgende herroeping, wanneer diegene die bedongen heeft het voordeel ervan in pand geeft om de betaling van eigen schuld te waarborgen.

Er is dan herroeping ten belope van het bedrag van de schuld (24).

HOOFDSTUK II : VOORDELEN VOOR DE OVERLEVENDE ECHTGENOOT, GEHUWD IN GEMEENSCHAP.

I. Wet van 30 augustus 1913.

In artikel 50 van de wet van 30 augustus 1913, stond er geen bepaling met betrekking tot de echtgenoten, die gehuwd waren onder het stelsel van gemeenschap van goederen.

Bij de toepassing van dit artikel stelde men zich dan ook de vraag of, in het geval van een levensverzekering afgesloten door iemand ten voordele van zijn echtgenote, gehuwd onder het stelsel van gemeenschap, de successierechten moesten geheven worden op het totaal van het verzekerd bedrag of alleen maar op de helft.

Men stelde dan, dat de oplossing van dit probleem afhankelijk was van de vraag of, in het burgerlijk recht, de verzekering geacht wordt te zijn afgesloten door de erflater of door de gemeenschap.

Volgens de toenmalige rechtspraak, behoorde het voordeel van een verzekering, afgesloten door een echtgenoot ten behoeve van zijn partner, aan deze laatste toe, krachtens een recht dat onmiddellijk ontstaat in zijn vermogen, zonder langs het vermogen van de verzekerde te gaan (25).

Immers wanneer de bedinger een verzekeringsovereenkomst aangaat, heeft hij de bedoeling een recht te doen ontstaan in hoofde van de beneficiaris (art. 1121 B.W.) ; het uitgekeerde kapitaal moet deel uitmaken van het vermogen van de beneficiaris.

Wanneer het kapitaal in de gemeenschap zou vallen, zou de overlevende echtgenoot gedwongen worden het kapitaal te delen met de erfgenamen van de overledene, wat zeker niet de bedoeling is wanneer men een levensverzekering sluit (26).

Om moeilijkheden te voorkomen, zal de bedinger uitdrukkelijk moeten bepalen dat het voordeel niet in de gemeenschap zal vallen.

(23) DE PAGE, *Traité*, 1964, II, nr. 691.

(24) DONNAY, *o.c.*, nr. 319.

(25) CUVELIER, art. cit. *Rec. Gén. Enr. Not.*, nr. 21179, nr. 2.

(26) DE PAGE, *Traité*, X, 1949, nr. 310.

Art. 1404, 1 B.W. (27) bepaalde immers : "De gemeenschap omvat, alle roerende goederen die de echtgenoten op de dag van de voltrekking van het huwelijk bezaten, alsook alle roerende goederen die zij gedurende het huwelijk verkrijgen door erfenis, of zelfs door schenking indien de schenker niets anders heeft bepaald".

Volgens De Page is er niets dat de echtgenoten belet jegens elkaar gebruik maken van deze laatste beschikking (28).

De wet van 11 oktober 1919 heeft art. 50 van de wet van 30 augustus 1913 aangevuld en heeft in zijn art. 4, alinea 4 de oplossing van de rechtspraak overgenomen (29). Ingeval er een levensverzekering aangegaan werd door een echtgenoot ten voordele van zijn partner, werden er successierechten geheven op de totaliteit van de waarde, zonder dat er een onderscheid gemaakt werd, naargelang de echtgenoten onder het wettelijk stelsel leefden of niet. Men stelde zich dus niet de vraag of de premies eventueel niet met gemeenschappelijke gelden betaald werden.

In sommige rechtspraak en rechtsleer werd deze regeling wel een beetje getemperd door aan te nemen dat de echtgenoot-beneficiaris rekenschap moest geven aan de gemeenschap van de gestorte premies. De vergoeding dienden dan verklaard te worden in het actief van de gemeenschap (30). De vergoeding moet gelijk zijn aan het bedrag van de door de gemeenschap betaalde premies, zonder evenwel het uit de verzekering getrokken voordeel te mogen overtreffen (31).

Wanneer de vergoeding aan de gemeenschap evenveel bedraagt als het verzekerde kapitaal, zijn er geen successierechten verschuldigd (32). In het andere geval werd men belast op het verschil tussen de premies die aan de gemeenschap vergoed zijn en het door de verzekering gestorte kapitaal. Deze opvatting werd langzamerhand minder en minder gevolgd.

Een ander probleem dat zich stelde, was de vraag wat er gebeurde indien beide echtgenoten tesamen een verzekering hadden aangegaan, waarvan het kapitaal zou uitgekeerd worden aan de langstlevende. De laatste alinea van art. 8 Wetb. Succ. bepaalt : "De omstandigheid dat het beding wederkerig is, ontnemt niet de aard van de bevoordeling". Het voordeel van de verzekering bleef eigen aan de overlevende echtgenoot en dus was het successierecht verschuldigd op het totale kapitaal, net zoals in het geval waarin de verzekering door één van de echtgenoten ten voordele van de andere aangegaan was.

Een ander mogelijkheid is nog dat een echtgenoot, gehuwd met gemeenschap van goederen, een levensverzekeringskontraakt aangaat voor

(27) Vóór de wetswijziging van 14 juli 1976.

(28) DE PAGE, *Traité*, 1949, X, nr. 310.

(29) CUVELIER, art. cit., *Rec. Gén. Enr. Not.*, 21179, nr 2.

(30) DONNAY, *o.c.*, nr 335.

(31) DONNAY, *o.c.*, nr. 335.

Besl., 14 januari 1942, *Rec. Gén. Enr. Not.*, nr. 18347.

(32) DONNAY, *o.c.*, nr 335.

Besl., 19 juli 1923, *Rec. Gén. Enr. Not.*, nr. 15994.

zichzelf. Een persoon ondertekent bijvoorbeeld een levensverzekering waarbij de verzekeringsmaatschappij zich verbindt hem een bepaald kapitaal uit te keren wanneer zijn echtgenote overlijdt.

Volgens het burgerlijk recht, valt het uitgekeerde kapitaal in de gemeenschap krachtens art. 1401, 1 B.W. (33) tenminste wanneer het kapitaal verkregen werd dank zij premies met gemeenschappelijke gelden betaald. Het voordeel is wel eigen aan de beneficiaris wanneer de premies met eigen geld betaald zijn (34).

Dit is ook het geval wanneer de levensverzekering is aangegaan door een echtgenoot, gehuwd met gemeenschap van goederen en het voordeel hem wordt uitgekeerd op een zekere leeftijd.

Het uitgekeerde kapitaal of de rente zal in de gemeenschap vallen, ongeacht het feit of de voorziene leeftijd bereikt wordt nog tijdens de gemeenschap of als ze reeds ontbonden is (35).

Art. 8 Wetb. Succ. zal hier echter geen toepassing vinden, vermits het beding juridisch niet uitgaat van de erflater, wat voor de wetswijziging van 1967 een belangrijke vereiste was. Volgens een beslissing van 29 januari 1964 (36) moet, ingeval de echtgenote overlijdt vóór de voorziene leeftijd die bedongen was door de man, de afkoopwaarde van de verzekering vermeld staan in de aangifte van de nalatenschap, op de achterzijde van de gemeenschap.

Er zullen dan, volgens de algemene beginselen, successierechten verschuldigd zijn op de helft van de afkoopwaarde. Het is immers maar de helft van de gemeenschap, namelijk het deel van de vrouw, dat vererfd wordt.

II. K.B. van 18 april 1967.

Het K.B. van 18 april 1967, heeft op het gebied van het burgerlijk recht niets veranderd.

Het voordeel, dat aan de in gemeenschap gehuwde echtgenoot toevalt krachtens een beding dat ten zijnen behoeve door de erflater is gemaakt, zal deel uitmaken van zijn eigen vermogen.

Fiscaal gezien, is er echter een grote wijziging gekomen doordat de wetgever meer naar de economische werkelijkheid heeft gekeken. Meestal worden de premies immers betaald met gemeenschappelijke gelden en het is dan ook niet billijk successierechten te heffen op het ganse voordeel. Sinds het K.B. van 1967 zullen de voordelen die de in gemeenschap

(33) Vóór de wetswijziging van 14 juli 1976.

(34) DE PAGE, *Traité*, 1949, X nr. 310.

(35) VAN ACOLEYEN, *o.c.*, nr. 237.

GEVAERT, *De levensverzekering en de wettelijke gemeenschap*, R.W., 1960 - 1961, blz. 1317

De Page, *Traité*, 1949, X, nr. 310

(36) Besluit 29 januari 1964, *Rec. Gén. Enr. Not.*, nr. 20960.

gehuwde echtgenoot uit de verzekering, bedongen door de eerst stervende, verwerft, nog enkel ten belope van de helft belast worden, als het voordeel in feite dank zij gemeenschappelijke gelden tot stand is gekomen (37).

Wanneer de beneficiaris gehuwd is onder het wettelijke stelsel, wordt hij geacht voor de helft te hebben bijgedragen in de betaling van de premies. De beneficiaris zal dus voortaan nog enkel belast worden op hetgeen hij werkelijk kosteloos verkrijgt.

Deze regel is ook van toepassing wanneer de levensverzekering gezamenlijk wordt ondertekend ten bate van de langstlevende.

Sinds 1967 is art. 8 ook van toepassing op de sommen, renten of waarden die een echtgenoot, gehuwd met gemeenschap van goederen voor zichzelf heeft bedongen met activa van de gemeenschap of van de erflater.

De erflater staat er in dit geval niet juridisch achter, wel economisch. In die optiek verschilt dit beding weinig met een beding, dat de erflater zelf zou hebben gemaakt ten voordele van zijn echtgenoot (art. 8 alinea 4, 1ste zin Wetb. Succ.).

Hieruit volgt, dat wanneer de premies betaald werden met activa van de gemeenschap, het successierecht verschuldigd zal zijn op de helft van het gekregen voordeel.

Art. 8 Wetb. Succ. vindt geen toepassing wanneer de belanghebbenden voor de regeling van hun civielrechtelijke belangen aannemen dat het voordeel van het beding niet eigen is aan de echtgenoot-beneficiaris, maar daarentegen deel uitmaakt van de gemeenschap (38).

Voor de toepassing van art. 8, is er immers vereist dat de beneficiaris kosteloos het voordeel verkrijgt. Er moet een rechtstreeks recht bestaan in hoofde van de beneficiaris op het ganse voordeel. Hij zou dan beschouwd worden als "erfgenaam" van de erflater. Wanneer het voordeel in de gemeenschap valt, zal hij bij het overlijden van de erflater, maar recht hebben op de helft van het uitgekeerde kapitaal. De andere helft zal naar de erfgenamen van de erflater gaan.

Wanneer de beneficiaris de gemeenschap verwerpt, heeft hij helemaal geen recht meer op het voordeel. Voor de toepassing van art. 8 is er een beding ten behoeve van een derde vereist, m.a.w. de beneficiaris moet aanspraak kunnen maken op het voordeel iure proprio en niet iure haereditario ?

Dus samengevat kan men zeggen, dat de voordelen die toevallen aan de in de gemeenschap gehuwde echtgenoot, slechts belast worden ten belope van de helft, tenzij de sommen, renten of waarden werden verkregen als tegenwaarde voor eigen goederen van de erflater, in welk geval ze voor hun geheel bedrag belastbaar zijn of tenzij er wordt bewezen dat de sommen werden verkregen als tegenwaarde voor eigen goederen van de

(37) Verslag aan de Koning, bij de artt. 1,2 en 13 van het K.B. nr 12 van 18 april 1967, *Staatsblad*, 20 april 1967, 4221.

(38) VAN ACOLEYEN, *o.c.*, nr. 154.

langstlevende in welk geval er geen rechten verschuldigd zijn. (art. 8, alinea 4)

De regeling is van toepassing (39) :

- a) op de door de erflater ten bate van zijn echtgenote onderschreven levensverzekering.
- b) op de levensverzekering voor zichzelf onderschreven door de echtgenoot van de erflater op het leven van deze laatste.
- c) op een gezamenlijk door beide echtgenoten onderschreven levensverzekering ten bate van de langstlevende.
- d) op een door een derde op het leven van een erflater ten bate van diens echtgenoot onderschreven verzekering (40).

Men twist nog steeds over het feit of de langstlevende echtgenoot aan de gemeenschap vergoeding verschuldigd is uit hoofde van een levensverzekering die te zijne bate werd onderschreven door zijn echtgenoot-erflater. Volgens de administratie moet men de interpretatie volgen die de partijen hebben gegeven aan de regeling van hun civielrechtelijke belangen. De partijen hebben de keuze de gemeenschap te vergoeden of niet.

Volgens Cuvelier (41) heeft de vraag i.v.m. de vergoeding alleen zin wanneer de nalatenschap gaat naar kinderen uit een vorig huwelijk of naar zijverwanten. Als de nalatenschap gaat naar afstammelingen of gemeenschappelijke kinderen, komt men tot hetzelfde resultaat of men nu de gemeenschap vergoedt of niet. Cuvelier haalt het volgende voorbeeld aan :

M, echtgenoot van F, gehuwd onder een stelsel van gemeenschap gaat een levensverzekering aan. Hij verbindt er zich toe een jaarlijkse premie van 4.000F te betalen. Bij zijn overlijden zou de verzekeringsmaatschappij aan zijn echtgenote een som van 100.000F uitkeren.

M. overlijdt, na gedurende 6 jaar premies te hebben betaald.

- a) Indien M een zoon heeft en de partijen overeenkwamen om de premies in gemeenschap te brengen, kan men toch geen rekening houden met de vergoeding, vermits art. 16 Wetb. Succ. hier van toepassing is. Bij toepassing van art. 8 moeten er successierechten geheven worden op de helft van 100.000F, dus op een bedrag van 50.000F.
- b) Wanneer M geen kind heeft en zijn vrouw tot algemene legataris maakt, zal deze laatste altijd belastingen moeten betalen op 50.000F, of zij nu verkiest de gemeenschap te vergoeden of niet.
(1) - Wanneer zij vergoedt, moet zij bij toepassing van art. 8 belastingen betalen op een netto-basis van :

(39) VAN ACOLEYEN, *o.c.*, nr. 162.

(40) Bijv. : Een verzekering onderschreven door een vennootschap op het leven van haar bediende ten behoeve van de echtgenote van deze laatste. De voorwaarde is wel dat de erflater economisch achter het kontrakt staat.

(41) CUVELIER, art. cit., *Rec. Gén. Enr. Not.*, nr. 21179. nr. 49.

$$\frac{100.000 - 24.000 (42)}{2} = 38.000 \text{ F (43)}$$

- Op grond van de algemene beginselen, moet zij belastingen betalen op de helft van de vergoeding aan de gemeenschap d.w.z. op 12.000 F (44)

- Wanneer men de twee bedragen nl. 38.000 F en 12.000 F optelt, komt men op een totaal van 50.000 F.

(2) - Ook wanneer zij geen vergoeding inbrengt, wordt het bedrag belast op grond van art. 8 nl. op 50.000 F dit is de helft van het haar toegekende kapitaal.

c) Veronderstel dat M geen kinderen heeft, zijn broer tot algemene legataris aanstelt en zijn vrouw begunstigde van de levensverzekering is

- Wanneer de partijen verkiezen de premies in de gemeenschap te brengen, zal het belastbaar bedrag in hoofde van F, 38.000 frank belopen. De broer moet dan, als algemene legataris van de erflater, successierechten betalen op de helft van de ingebrachte premies, d.i. op 12.000 frank.

- Wanneer de partijen verkiezen op premies niet in te brengen, zal F successierechten verschuldigd zijn op een bedrag van 100.000 frank.

Alleen in dit geval, wanneer de nalatenschap naar een zijverwant gaat, is het belangrijk de vraag te stellen of men de vergoeding zal verrekenen of niet. Wanneer de echtgenoot-beneficiaris, gehuwd onder het wettelijk stelsel, de gestorte premies aan de gemeenschap vergoedt, zal zij minder belastingen moeten betalen. De algemene legataris zal dan het overige deel van de belastingen moeten dragen.

Wat gebeurt er, wanneer er een gemengde levensverzekering aangegaan wordt, d.i. een verzekering tijdens het leven in het voordeel van de man en een verzekering ingeval van overlijden in het voordeel van de vrouw, en bij haar vooroverlijden, in voordeel van de kinderen ?

Bijvoorbeeld : M, echtgenoot van F en gehuwd onder een stelsel van gemeenschap, bedingt dat een verzekeringsmaatschappij een kapitaal uitkeert van 100.000 F op 1 juli 1980 indien hij nog in leven is. Als M niet meer in leven is, zal het bedrag onmiddellijk na zijn overlijden uitgekeerd worden aan F, zijn vrouw als zij hem overleeft ; in het tegenovergestelde geval moet het bedrag worden uitgekeerd aan de kinderen. M bedingt in de eerste plaats voor zichzelf. Hij is schuldeiser als hij op 1 juli 1980 nog leeft.

(42) Er werd gedurende 6 jaar premies betaald. $6 \times 4000 = 24.000$ F. Deze premies werden uit de gemeenschap betaald.

(43) Art. 8 vindt dus toepassing op de helft van het verzekerde kapitaal onder aftrek van de helft van de betaalde premies.

(44) Vermits zij als algemene legataris is aangeduid, erft zij de gemeenschap. Op haar deel zal zij niet belast worden. Zij moet dus successierechten betalen op de helft van de gemeenschap.

Normaal wordt dit kontrakt afgesloten met gemeenschappelijke gelden. Het voordeel zal aan de gemeenschap behoren, wanneer de belanghebbende partijen dit aangenomen hebben voor de regeling van hun civielrechtelijke belangen.

Zolang M nog leeft, hangt de schuldvordering, die ten deel valt op 1 juli 1980, af van de gemeenschap.

a) Wanneer de vrouw nu in 1974 overlijdt, moet men op het actief van de nalatenschap de helft van de op dat moment bereikte waarde van de schuldvordering aangeven, dit komt neer op de afkoopwaarde van de verzekering. M moet immers de premies blijven betalen, ook na het overlijden van F. Er zal successierecht verschuldigd zijn op de helft van de afkoopwaarde. In de hypothese dat M nog steeds leeft op 1 juli 1980 is art. 108 Wetb. Succ. van toepassing. De belastingen die geheven werden naar aanleiding van het overlijden van F blijven in de schatkist.

b) Wanneer M overlijdt in 1972 en F overleeft.

In dit geval vervalt de verzekering tijdens het leven en wordt deze vervangen, op grond van het kontrakt, door een beding ten behoeve van een derde. F krijgt dan een kapitaal van 100.000 F zij zal beschouwd worden als "erfgenaar" van de helft van het kapitaal als de decujus met gemeenschappelijke gelden heeft betaald.

Zij wordt beschouwd als erfgenaar van het gehele kapitaal wanneer dit kapitaal de tegenwaarde vormt van de eigen goederen van de decujus.

c) In het geval dat F overlijdt in 1972 en M in 1974, vervalt de verzekering tijdens het leven en wordt zij vervangen door een beding ten behoeve van een derde, maar ditmaal ten voordele van de kinderen. Zij worden beneficiaris in eerste orde.

Het voordeel wordt nu geacht oorspronkelijk te zijn verkregen door de kinderen. Deze worden bij toepassing van art. 8 alinea I beschouwd als zijnde erfgenaar van een kapitaal van 100.000 F. De reeds betaalde dering gebracht (art. 135, 4° Wetb. Succ.).

Immers na het openvallen van de nalatenschap van F, is de samenstelling ervan verminderd door een bepaald voorval. F wordt nu geacht geen recht te hebben gehad op het voordeel. Bij haar overlijden hadden de erfgenamen successierechten betaald op de helft van de afkoopwaarde van de verzekering. De reden is dat de schuldvordering van M afhankelijk was van de gemeenschap. Bij het overlijden van F ging de helft van de schuldvordering over op de erfgenamen van F en moesten zij overeenkomstig de algemene beginselen daarop successierechten betalen.

Nu worden zij echter beneficiaris van het ganse kapitaal zoals bepaald is in de verzekeringsovereenkomst.

Art. 8 alinea 1 is nu van toepassing en zij moeten successierechten betalen op het ganse bedrag.

De vroegere betaalde successierechten kunnen nu echter afgetrokken worden.

III. De wet van 14 juli 1976

Deze wet bracht op het gebied van het huwelijksgoederenrecht een grote innovatie.

Men maakt een onderscheid tussen drie soorten verzekeringen :

1) - *De verzekering gesloten ten behoeve van zichzelf.*

Het nieuw art. 1400,7 B.W. bepaalt : "Eigen zijn, ongeacht het tijdstip van de verkrijging en behoudens vergoeding indien daartoe aanleiding bestaat : de rechten verbonden aan een personenverzekering door de begunstigde zelf gesloten, die hij verkrijgt bij het overlijden van zijn echtgenoot, of na de ontbinding van het stelsel." Bijv. : De man gaat een gemengde levensverzekering aan op het hoofd van zijn echtgenote. Het bedrag wordt aan haar uitgekeerd, ingeval van leven en het wordt aan haar echtgenoot uitgekeerd ingeval zij vooroverlijdt.

Het kapitaal dat aan de echtgenoot-bedinger wordt uitgekeerd ingeval van vooroverlijden van de vrouw, maakt deel uit van zijn vermogen, behoudens het bedrag dat overeenstemt met de premies, indien deze uit de gemeenschap werden genomen. Art. 1400,7 B.W. bepaalt dat er aan de gemeenschap vergoeding verschuldigd is indien daartoe aanleiding bestaat. Nochtans zal er alleen vergoeding verschuldigd zijn, wanneer de stortingen met gemeenschappelijke gelden kennelijk overdreven waren, gelet op de mogelijkheden van de verzekeringnemer. (45)

De storting van normale premies, wordt dus aanzien als een normale last van het gemeenschappelijk vermogen (46).

2) - *Een verzekering onderschreven ten voordele van de andere echtgenoot.*

Dit dient beschouwd te worden als een onrechtstreekse schenking en derhalve is het uitgekeerde kapitaal eigen zonder vergoeding, maar wel met eventuele toepassing van de inbreng (47) of de inkorting (48) ; inbreng en inkorting zijn alleen noodzakelijk wanneer de stortingen kennelijk overdreven waren (49).

Volgens Donnay (50) moet dezelfde oplossing gelden wanneer de levensverzekering door beide echtgenoten samen aangegaan werd ten voordele van de langstlevende.

3) - *Verzekering tijdens het leven.*

Wanneer de verzekering aangegaan wordt door de beneficiaris en waarvan het kapitaal hem op een zekere leeftijd zal uitbetaald worden en hij die

(45) Art. 43, alinea 3 van de verzekeringswet van 11 juni 1874, aangevuld door art. 44 van de opheffings- en wijzigingsbepalingen van de wet van 14 juli 1976.

(46) DILLEMANS, *Huwelijksgoederenrecht*, blz. 87.

(47) Art. 829 e.v. B.W.

(48) Art. 913-930 B.W.

(49) Art 43, alinea 2 van de verzekeringswet van 11 juni 1874.

(50) DONNAY, Régime légal, (loi du 14 juillet 1976) Patrimoines propres des époux et patrimoine commun, *Rec. Gén. Enr. Not.*, nr. 22113, nr. 16.

leeftijd bereikt heeft, zal dat kapitaal in de gemeenschap vallen. In elk geval vallen de sommen, renten of waarden niet in de gemeenschap wanneer ze met eigen gelden betaald zijn (51) wanneer bij een verzekering ten behoeve van zichzelf de andere echtgenoot komt te overlijden voor de bedongen leeftijd.

Wat betreft het beding ten behoeve van zichzelf, maakt men hier dus een dubbel onderscheid :

Enerzijds gaat men na of de premies met gemeenschappelijke gelden zijn betaald of niet, anderzijds kijkt men naar het tijdstip van uitkering van het kapitaal.

Wanneer het goed met gemeenschappelijke gelden is betaald en het kapitaal uitgekeerd wordt tijdens de gemeenschap, valt het voordeel in de gemeenschap ; dit is niet het geval wanneer de premies met eigen gelden betaald zijn.

Wanneer het kapitaal wordt uitgekeerd na de ontbinding van de gemeenschap, valt het niet in de gemeenschap, ongeacht het feit of het nu met gemeenschappelijke gelden is betaald of niet.

Vóór 1976, viel dit voordeel in de gemeenschap, ongeacht het feit of de gemeenschap ontbonden is of niet. Alleen wanneer de premies met eigen gelden betaald waren viel het niet in gemeenschap (52).

In verband met het innen van successierechten, blijft art. 8, alinea 4 toepassing.

Men moet nog altijd uitgaan van de economische werkelijkheid. Indien de premies met gemeenschappelijke goederen betaald zijn, zal de echtgenoot beneficiaris belast worden op de helft.

Hij zal belast worden op het totale bedrag wanneer het uitgekeerde kapitaal de tegenwaarde vormt van de eigen goederen van de erflater. Hij is geen belastingen verschuldigd wanneer hijzelf de premies betaald heeft. In dit geval heeft de beneficiaris immers het voordeel niet kosteloos ontvangen. Wanneer het voordeel in de gemeenschap valt zal art. 8 niet van toepassing zijn, omdat men dan niet kan spreken van een beding ten behoeve van een derde.

HOOFDSTUK III : BIJZONDERE TOEPASSINGSGEVALLEN.

I. Verzekering 'inzittenden van een auto'.

Deze verzekering kent een kapitaal toe aan de erfgenamen van de persoon die omgekomen is bij een ongeval met een auto, waarin hij had plaatsgenomen.

(51) DONNAY, art. cit., *Rec. Gén. Enr. Not.*, nr. 22113, nr. 15.

In dit geval is art. 8 Wetb. Succ. ook niet van toepassing, vermits men hier niet kan spreken van een beding ten behoeve van een derde.

(52) DE PAGE, *Traité*, 1949, X, nr. 310.

Volgens Carton de Tournai en Van der Meersch (53) is art. 8 van Wetb. Succ. hier niet van toepassing, vermits de beneficiaris hier niet aangeduid is.

Nochtans is de beneficiaris toch bepaalbaar op het ogenblik waarop het beding moet worden uitgevoerd.

Anderzijds kan artikel 8, laatste lid. 4° niet worden toegepast, aangezien de verzekeringsnemer "welwillend" is geweest ten opzichte van de erfflater ; deze laatste heeft niet bijgedragen in de premies, aangezien hij immers op dit ogenblik nog niet bepaald is.

Daaruit volgt : (54)

- a) Dat de verzekerde som, zo zij wordt betaald ingevolge het overlijden van de afsluiter van de verzekering in diens nalatenschap belastbaar is (55). Zij wordt enkel ten belope van de helft belast indien de bedinger gehuwd was onder het wettelijke stelsel.
- b) Dat de verzekerde som, zo zij wordt betaald ingevolge het overlijden van een ander persoon dan de afsluiter van de verzekering.
 - niet belastbaar is in de nalatenschap van de persoon wiens overlijden aanleiding geeft tot betaling. Wanneer echter de beneficiaris de afsluiter is en de overledenen een onder een stelsel van gemeenschap gehuwde echtgenoot is, is art. 8, 4de lid. van toepassing.
 - wel belastbaar is in de nalatenschap van de afsluiter wanneer deze overlijdt, binnen de 3 jaar na het overlijden van de beneficiaris.

Wanneer de afsluiter overleden is vóór de persoon wiens overlijden aanleiding geeft tot betaling, is dit laatste overlijden, voor het betreft de nalatenschap van de afsluiter, een nieuwe gebeurtenis dat dus onder art. 37, 2° Wetb. Succ. valt.

Bijv. : X heeft een verzekering "inzittenden van een auto" afgesloten waarin de uitkering van een bepaalde som aan sommige verwanten van de verzekerden wordt gewaarborgd. Ten gevolge van een ongeval met zijn auto is X op slag dood. Y, een medeinzittende sterft twee dagen later. De verzekeringsmaatschappij betaalt het verzekerde bedrag uit aan de rechtsopvolgers van de verongelukten.

In de nalatenschap van Y vindt art. 8 geen toepassing. De reden is dat de rechtsopvolgers het uitgekeerde bedrag krijgen ingevolge een beding, waaraan Y zowel juridisch als economisch vreemd aan is.

In de nalatenschap van X is art. 8 daarentegen wel van toepassing zowel ten aanzien van het bedrag dat aan de rechtsopvolgers van X wordt uitgekeerd, (56) als ten aanzien van het bedrag dat aan de rechtsopvolgers van Y wordt uitbetaald (57). Het overlijden van Y is dan ter zake van de nalatenschap van X een nieuw feit zoals bedoeld in art. 37, 2° Wetb. Succ.

(53) CARTON DE TOURNAI en VAN DER MEERSCH, *art.cit.*, J.T., 1968, 255.

(54) Besl. : 19 juni 1972, *Rec. Gén. Enr. Not.*, nr. 21637.

(55) Dan zal het uitgekeerde kapitaal belast worden, niet op grond van art. 8, maar wel bij toepassing van de algemene beginselen.

(56) Art. 8, 1ste en 4de lid.

(57) Art. 8, 2de lid.

II. Uitkeringen bij overlijden door ongeval, door bepaalde instellingen.

§ 1 *Algemene Spaar en lijfrentekas* (58).

Krachtens het besluit van de Algemene Vergadering van 19 nov. 1964, kent de ASLK; ingeval van een dodelijk ongeval van een houder van een spaarboekje en op voorwaarde dat hij minder dan 75 jaar is, een kapitaal toe dat gelijk is aan het bedrag dat op het boekje staat de voorlaatste maand voor zijn overlijden.

Het kapitaal wordt uitgekeerd in de volgende orde :

- 1) aan de overlevende echtgenoot, indien zij samenwoonden
- 2) aan de kinderen en kleinkinderen
- 3) aan de ouders of aan de overlevende ouder.
- 4) aan de grootouders, indien zij bij de erflater inwoonden
- 5) aan de broers en zusters.

In ieder geval wordt niet meer uitgekeerd dan 25.000 F. Sommen die minder dan 5000 F bedragen, worden niet uitgekeerd. Dit uitgekeerde kapitaal is belastbaar op grond van art. 8 (59) Wanneer het kapitaal wordt uitgekeerd aan de overlevende echtgenoot van de houder van het spaarboekje en deze met gemeenschap van goederen gehuwd waren is art. 8 alinea 4 van toepassing.

Dit geldt voor alle uitkeringen die in dergelijke omstandigheden gedaan werden door financiële instellingen (60).

§ 2 *Touring Wegenhulp en de Koninklijke Automobiëclub.*

Ook Touring Wegenhulp en de Koninklijke Automobiëclub van België keren een kapitaal uit ingeval dat één van hun leden een dodelijk ongeval hebben (61). Het ongeval moet wel gebeurd zijn in omstandigheden die door het reglement bepaald zijn.

Op het kapitaal dat uitgekeerd wordt aan de echtgenoot, de kinderen of de ouders van het lid, worden overeenkomstig art. 8 successierechten gegeven.

Ingeval de beneficiaris gehuwd is onder het wettelijke stelsel, worden de successierechten behoudens tegenbewijs, maar op de helft van het kapitaal gegeven.

§ 3 *Weekbladen*

Sommige weekbladen verbinden er zich toe, ingeval van overlijden door ongeval van één van hun abonees, een bepaald kapitaal uit te keren ten voordele van personen die door hen aangeduid worden. Dit kapitaal is belastbaar overeenkomstig art. 8.

§ 4 *Bijzondere verzekeringsstelsels.*

Dit is ook het geval van diverse verzekeringen tegen dodelijke ongevallen, aangegaan door een gewone inschrijving, een aankoop enz. zoals (62) :

(58) CUVELIER, art. cit., *Rec. Gén. Enr. Not.*, nr. 21179. nr. 35.

(59) Besl. : 14 april 1965, *Rec. Gén. Enr. Not.*, nr. 20914.

(60) Besl. : 9 april 1969, *Rec. Gén. Enr. Not.*, nr. 21317.

(61) CUVELIER, art. cit., *Rec. Gén. Enr. Not.*, nr. 21179. nr. 33.

(62) CARTON DE TOURNAI en VAN DER MEERSCH, art. cit., *J.T.*, 1968 nr 24-28.

- Verzekeringen aangegaan door onderwijsinstellingen ten voordele van de ouders van kinderen die een dodelijk ongeval hebben op school of op weg naar school.
- Verzekering aangegaan door sportclubs ten voordele van echtgenoten kinderen of ouders van hun leden.
- Verzekeringen ten voordele van regelmatige verbruikers van producten verkocht door de ondertekenaar van de verzekering.

Het uitgekeerde kapitaal is alleen belastbaar wanneer het bekend was dat de verzekering deel uitmaakt van de voorwaarden van inschrijving, abonnement, aankoop, lidmaatschap enz. Het kapitaal is belastbaar omwille van het feit dat de erflater economisch achter het levensverzekeringscontract stond, door het betalen van het inschrijvingsgeld, of lidgeld, droeg hij indirect bij tot het betalen van de premies. Sommige verzekeringsmaatschappijen keren samen met de kapitalen winstparticipaties uit. In dat geval volgen de winstparticipaties, voor de toepassing van art. 8, het lot van die kapitalen, ongeacht of het contractuele dan wel vrijwillige winstparticipaties zijn. Onder vrijwillige participaties verstaat men die participaties waaromtrent niets werd overeengekomen in het contract, maar die voortvloeien uit de statuten of uit een constant gebruik bij de verzekeringsmaatschappij. Indien de winstparticipaties werkelijk uit welwillendheid uitgekeerd worden en er dus geen vast gebruik is, is art. 8 daarop niet van toepassing (63).

III. Quid ingeval een polis sommige risico's uitsluit.

Er zijn polissen die sommige risico's uitsluiten, zoals oorlog, of zelfmoord. Wanneer nu de verzekeringsnemer zelfmoord pleegt, en de verzekeringsmaatschappij toch het bedrag vrijwillig uitkeert, is art. 8 niet van toepassing.

Indien er nu echter voorzien is dat de afkoopwaarde moet uitgekeerd worden door de verzekeringsmaatschappij ingeval van overlijden door een niet gedekt risico, moet op die uitgekeerde waarde wel successierechten worden geheven (64) (65).

IV. Renten en kapitalen uitgekeerd in uitvoering van een wettelijke verplichting.

§ 1 Sociale zekerheid (66).

Sinds 1928, besliste de Administratie, bij gebrek aan enige tekst, dat de overlevingsrente uitgekeerd in uitvoering van de wetten op de sociale zekerheid niet onderworpen waren aan de successierechten. Dit gold

(63) CARTON DE TOURNAI en VAN DER MEERSCH, art. cit., *J.T.*, 1968, 256.

(64) DONNAY, *o.c.*, nr. 304.

(65) Besl., 26 jan. 1973, *Rec. Gén. Enr. Not.*, nr. 21710.

(66) CUVÉLIER, art. cit., *Rec. Gén. Enr. Not.*, ènr. 21179, nr 56.

zowel voor het deel dat tot stand was gekomen door de storting van de werknemers, of bedienden als voor het deel dat voortvloeide uit de stortingen gedaan door de werkgever.

Bovendien werden vrijgesteld van belastingen :

- 1) De renten die men kreeg op grond van supplementaire stortingen die vrijwillig gedaan waren door diegene die aan de sociale wetgeving onderworpen waren.
- 2) De renten verkregen door de zogenaamde vrije verzekerden, die niet aan de sociale wetgeving onderworpen waren, maar die toch vrijwillig stortten met het oog op het vestigen van een ouderdomsrente.

De Administratie hief dus geen belastingen op de renten, maar wel op het kapitaal dat in sommige gevallen op grond van sociale wetten aan bepaalde personen, nl. naast verwanten van de verzekerde, werd uitgekeerd (67). Volgens art. 8 van het Wetboek der Successierechten ingevoerd in 1936, zijn er geen successierechten verschuldigd op de renten en kapitalen uitgekeerd ter uitvoering van een wettelijke verplichting (68).

De Administratie houdt zich nu strikt aan de wettekst, zij maakt geen onderscheid meer tussen de overlevingsrente en de kapitalen toegekend op grond van een wettelijke verplichting, zij verleent vrijstelling wanneer de renten en kapitalen samengesteld zijn uit verplichte stortingen.

§ 2 *Arbeidsongevallen.*

De rente of het kapitaal dat gestort wordt naar aanleiding van een dodelijk arbeidsongeval, is niet onderworpen aan de successierechten. Enerzijds, omdat de verzekering aangegaan door een werkgever om zijn werknemers te beschermen tegen de risico's van arbeidsongevallen, alleen maar de uitvoering is van een wettelijke verplichting. (Art. 8, laatste alinea, 2°.) ; anderzijds omdat de rente of het kapitaal dat gestort wordt door de verzekeringsmaatschappij niet kan beschouwd worden in het gemeen recht, als deeluitmakend van de erfenis. De wet beschikt immers over de rente of het kapitaal op een soevereine wijze ; zij beschikt er niet over ten voordele van de wettige erfgenamen, maar ten voordele van sommige aangeduide verwanten (69).

Voor de toepassing van art. 8, laatste alinea, 2° moet het nog altijd gaan om een beding ten behoeve van een derde (70). Wanneer de kapitalen toegekend worden aan de wettelijke erfgenamen of legatarissen en deel uitmaken van de nalatenschap worden zij belast op grond van de algemene beginselen.

Wanneer de werkgever een bijkomende verzekering aangaat, (die aanvullend is op de wet op de arbeidsongevallenverzekering) wordt het uitgekeerde voordeel wel belast. Zo is ook belastbaar het voordeel van een groepsverzekering van gemeen recht tegen ongevallen die personeelsle-

(67) *Bésl.*, 12 okt. 1928, *Rec. Gén. Enr. Not.*, nr. 6339.

(68) Art. 8, laatste alinea, 2°

(69) Art. 12-20 van de Arbeidsongevallenwet van 10 maart 1971.

(70) DONNAY, *o.c.*, nr. 324.

den in hun privéleven kunnen overkomen (71). De beneficiaris van een dergelijk voordeel kan zich niet beroepen op art. 8, laatste lid., 2° vermits het hier niet gaat om een uitkering op grond van een wettelijke verplichting. Men kan zich wel de vraag stellen of de beneficiaris zich niet kan beroepen op art. 8 laatste lid, 4°. Heeft de werkgever niet gehandeld op grond van welwillendheid ? Heeft de derde niet kosteloos ten behoeve van de verkrijger bedongen ?

Het Hof van Beroep van Brussel besliste (72) dat men als loon moet beschouwen, alle sommen die op grond van het arbeidskontraakt worden gestort, ook wanneer ze niet direct hun oorzaak vinden in de arbeidsovereenkomst. De voordelen die een werkgever toekent moeten geacht worden deel uit te maken van het loon van de werknemer; ook al worden zij toegekend op grond van een eigen initiatief van de werkgever en al vormen zij niet de prestatie van geleverde arbeid.

Hieruit volgt dat wanneer de werkgever voordelen toekent op grond van een bijkomende verzekering, hij niet echt handelt op grond van vrijgevigheid en men zich dus niet kan beroepen op art. 8, laatste alinea, 4°. "De Bijkomende verzekering uitdrukkelijk of stilzwijgend deel uitmaakt van de voorwaarden van een individuele arbeidsovereenkomst. Het voordeel dat door de verzekeringsmaatschappij uitgekeerd wordt, maakt dan in feite deel uit van hun loon van de werknemer". (73)

Het voordeel is dus belastbaar ; maat het is slechts belastbaar ten belope van de helft, wanneer de overleden werknemer gehuwd was onder het wettelijk stelsel van gemeenschap en zijn echtgenote het voordeel verkrijgt op grond van een clause in de polis.

V. Groepsverzekering en verzorgsfonds.

Op grond van art. 8, laatste lid, 3° zijn er geen successierechten verschuldigd op de kapitalen en renten die uitgekeerd worden door de werkgever van de erflater, aan de mede-echtgenoot, of wanneer deze vooroverleden is, aan diens minderjarige kinderen. Deze vrijstelling wordt alleen toegekend wanneer die uitkering geschiedt op grond van een groepsverzekering die onderschreven werd ingevolge een bindend reglement van de onderneming en die beantwoordt aan de voorwaarden die gesteld zijn door de wetgever betreffende de controle van zulke kontrakten. Het voordeel is ook niet belastbaar wanneer het toegekend wordt op grond van een bindend reglement van de verzorgsfonds opgericht ten behoeve van het personeel van de onderneming.

De vrijstelling, voorzien in art. 8, laatste alinea, 3° is van toepassing op de kapitalen en renten die aan de minderjarige kinderen van de erflater

(71) CARTON DE TOURNAI en VAN DER MEERSCH, art. cit., *J.T.*, 1968, nrs. 19-20.

(72) Brussel, 18 mei 1977, *Rec. Gén. Enr. Not.*, nr. 22176.

(73) Besl., 10 juli 1970, *Rec. Gén. Enr. Not.*, nr. 21444.

toekomen, ongeacht het feit of deze voordelen aan de kinderen alleen of aan de kinderen en de weduwe toekomen (74). In hoofde van alle andere personen is het voordeel wel belastbaar (75). Uit art. 8, laatste alinea, 3° blijkt dat bij het overlijden van de gehuwde vrouw er alleen vrijstelling is wanneer de kapitalen en renten uitgekeerd worden aan de minderjarige kinderen van de overledene. Er is geen vrijstelling op de kapitalen en de renten die de weduwnaar verkrijgt.

Uit art. 8, laatste alinea, 3° volgt ook, dat wanneer de toetreding tot de groepsverzekering facultatief is, de kapitalen en renten wel belastbaar zijn. Art. 8, alinea 1 is dan van toepassing ongeacht het feit of de beneficiaris vrij aangeduid is door de erflater of door het reglement. Ook is de vraag dan irrelevant of de beneficiaris ; de weduwe, de minderjarige kinderen dan wel een andere persoon is (76).

VI. Verzekering afgesloten door de werkgever.

Een werkgever die in zijn voordeel een verzekering aangaat op het hoofd van leden van zijn personeel, maakt geen beding ten behoeve van een derde. Het is dan een gewone toepassing van art. 1122 B.W. Art. 8, zou dus in hoofde van de werkgever, geen toepassing kunnen vinden wegens overlijden van een werknemer dat in zulke omstandigheden is voorgevallen, dat het door de verzekering is gedekt.

Indien de werkgever de vergoeding, waarop hij recht heeft, aan andere personen uitkeert, moet er een onderscheid worden gemaakt : (77)

- ofwel gaat het om een louter vrijgevig gebaar vanwege de werkgever en dan is art. 8 niet van toepassing.

Er is hier immers geen beding ten behoeve van een derde.

- ofwel bestaat er in de onderneming een reglement of een vast gebruik betreffende de toekenning van de vergoeding en wel in die zin dat men kan zeggen dat er op dit punt minstens een stilzwijgend akkoord bestaat tussen de werkgever en zijn personeel.

In dit geval, moet het recht op het voordeel van de verzekering, ten bate van bepaalde aangewezen personen worden geacht, tenminste stilzwijgend deel uit te maken van de arbeidsvoorwaarden die de werkgever en zijn personeel overeengekomen zijn, zodat de begunstigde zich kunnen beroepen op een te hunne behoeve door de overledene gemaakt beding. Art. 8 is dus van toepassing (78).

(74) CUVELIER, art. cit., *Rec. Gén. Enr. Not.*, nr 21179, nr. 63.

(75) CARSON DE TOURNAI en VAN DER MEERSCH, art. cit., *J.T.*, nr. 1968, nr. 253.

(76) DONNAY, *o.c.*, nr. 310.

(77) Besl., 21 feb. 1969, *Rec. Gén. Enr. Not.*, nr. 21316.

(78) CARTON DE TOURNAI en VAN DER MEERSCH, art. cit., *J.T.*, 1968, blz. 38.

VII. Verzekering aangegaan in het buitenland.

Indien iemand een levensverzekering bedingt in het buitenland is het gevaar voor een dubbele belasting niet denkbeeldig. In sommige landen worden alle kapitalen, uitgekeerd door verzekeringsmaatschappijen ingevolge een overlijden, belastbaar gesteld.

Welke gevolgen heeft deze regel voor de beneficiarissen die in België verblijven ?

Naar Belgisch recht worden alle roerende goederen belast die afhangen van de nalatenschap van een Rijksinwoner, tevens deze gelegen in het buitenland. Ook het in het buitenland uitgekeerde kapitaal wordt aldus belast. Het Belgisch gemeen recht voorziet geen enkele regel waardoor men met een buitenlandse belasting op hetzelfde goed naar aanleiding van een overlijden wordt rekening gehouden.

De enkelvoudige belastingheffing kan slechts in volgende gevallen worden bereikt :

- hetzij het land waar de verzekering openvalt geen aanspraak maakt op een kapitaal dat aan een buitenlander wordt uitgekeerd ;

- hetzij de belasting geheven naar aanleiding van het aldus uitgekeerd kapitaal wordt aanzien als een werkelijk passief van de nalatenschap, aanvaardbaar krachtens artikel 27 van het Wetboek der Successierechten. Aldus bijvoorbeeld, de 'capital transfer tax' (of Estate Duty), in Groot-Brittannië en andere Angelsaksische landen, die eigenlijk geen belasting is in hoofde van de verschillende erfgerechtigden persoonlijk, maar een voorafname door de staat op de nalatenschap.

- hetzij bij het bestaan van verdragen, multilaterale of bilaterale, waarbij het onderwerp wordt geregeld. Op dit ogenblik bestaan er slechts twee bilaterale verdragen, nl. met Frankrijk (conv. 20 januari 1959, wet van 20 april 1960) en met Zweden (conv. 18 januari 1956, wet van 28 februari 1958) (79). Elk van deze verdragen voorziet speciale toepassingsmodaliteiten voor het bewijs van de betaalde belasting, de mate van de aftrek, de in België toepasbare grondslag, en dergelijke.

HOOFDSTUK IV : AFTREKBAARHEID VAN DE INKOMSTENBELASTING.

Volgens art. 54, 2° van het Wetboek van inkomstenbelasting (W.I.B.) mag van het totale bedrijfsinkomen worden afgetrokken : de bijdragen van een aanvullende verzekering, tegen ouderdom en vroegtijdige dood, die de belastingsplichtige, buiten enige wettelijke verplichting om, definitief in België heeft gestort met het oog op het vestigen van een rente of een kapitaal in geval van leven of van overlijden :

(79) Commentaire de l'article 17 du Code des droits de succession, *Rec. Gen.*, 1977, blz. 386, nr. 22.185, § 3 en vlg.

a) door bemiddeling van zijn werkgever, door inhouding op zijn bezoldiging.

b) de uitvoering van een levensverzekeringskontraakt dat hij individueel heeft gesloten.

De gestorte premies mogen in het geval van art. 54, bis 2° W.I.B. alleen van het bedrijfsinkomen worden afgetrokken, wanneer men voldoet aan de voorwaarden bepaald in art. 55 W.I.B.

Dit houdt in dat :

1° Het levensverzekeringskontraakt onderschreven is

a) door de uitsluitend op zijn hoofd verzekerde belastingsplichtige

b) vóór de leeftijd van 65 jaar of 60 jaar, naargelang het om een man of een vrouw gaat, met dien verstaande dat bij verlenging, herleving, wijziging of verhoging van het kontraakt nadat de onderschrijver de leeftijd van 65 jaar of 60 jaar heeft bereikt, niet voor gevolg heeft dat het kontraakt wordt aanzien als afgesloten voor men die leeftijd had bereikt.

c) voor een minimumlooptijd van 10 jaar wanneer het in voordelen in geval van leven voorziet.

2° De voordelen van het kontraakt bedongen zijn :

a) in geval van leven, ten bate van de belastingsplichtige vanaf een leeftijd die niet beneden de 65 of 60 jaar mag zijn, naargelang het om een man of een vrouw gaat,

b) in geval van overlijden, ten bate van de echtgenoot of van de bloedverwanten tot de tweede graad van de belastingsplichtige. Wanneer men nu de gestorte premies van zijn bedrijfsinkomen onmiddellijk aftrekt, zal de inkomstenbelasting toch verschuldigd zijn bij de uitkering van het voordeel aan de beneficiaris.

Art. 32 bis, W.I.B. beschouwt als een deel van het belastbaar inkomen alle renten, kapitalen en afkoopwaarden van een levensverzekering, wie de beneficiaris ook moge zijn, en die samengesteld zijn door middel van afhoudingen en stortingen, bedoeld in art. 54, 2° van het W.I.B. Bovendien zal de beneficiaris van het voordeel, bij toepassing van de algemene beginselen of bij toepassing van art. 8 Wet. Succ. successierechten verschuldigd zijn.

Overeenkomstig art. 27 Wet. Succ. kan de belastingsschuld die verschuldigd is krachtens art. 32 bis W.I.B. en die ontstaat na de dood van de erflater, als dusdanig niet in aftrek van de nagelaten laten komen. Sinds het besluit van 31 december 1970 (80) mag er echter wanneer het voordeel van een levensverzekering onderworpen is aan de inkomstenbelasting, in hoofde van de begunstigde bij toepassing van art. 32 bis W.I.B., voor de schatting van het voordeel onderworpen aan het successierecht bij toe-

(80) Besl., 31 december 1970, *Rec. Gén. Enr. Not.*, nr. 21477.

passing van art 1 of 8 Wet. Succ. rekening worden gehouden met deze belasting (81).

De schatting van het voordeel is definitief ; zij kan niet meer gewijzigd worden wanneer de termijn, bepaald voor de indiening van de aangifte, verstreken is (82).

Om moeilijkheden te vermijden, kan de beneficiaris het voordeel schatten door de aanslagvoet van de bedrijfsvoorheffing af te trekken van het gekregen kapitaal of rente.

Wanneer het voordeel bestaat in een kapitaal, zal de begunstigde tot zijn overlijden, jaarlijks inkomstenbelasting verschuldigd zijn op grond van art. 32 bis W.I.B. Voor de berekening van de belasting zullen de kapitalen en afkoopwaarden slechts in aanmerking worden genomen ten belope van de lijfrente welke zou voortvloeien uit hun omzetting (83) volgens de coëfficiënten bepaald in art. 57 van het K.B. van 4 maart 1965. Dit is 10 %, wat overeenkomst met de aanslagvoet van de bedrijfsvoorheffing die van toepassing is wanneer de levensverzekering bestaat in een kapitaal (84).
bijv. : De verzekeringsmaatschappij keert een kapitaal uit van 900.000 F. De aanslagvoet van de bedrijfsvoorheffing is 10 % De beneficiaris, zal bij toepassing van art. 32 bis van W.I.B. belast worden op 90.000 F. Wat betreft de toepassing van art. 8 Wetb. Succ. kan hij belast worden op 810.000 F.

Het bedrag dat als deelneming in de winst wordt uitgekeerd, is niet onderworpen aan de inkomstenbelasting. In het vorige voorbeeld kan het bedrag van 810.000 F dus nog vermeerderd worden met het bedrag dat als deelneming in de winst wordt uitgekeerd (85).

Wanneer art. 32 bis W.I.B. van toepassing is op een rente, wordt de last van de inkomstenbelasting geacht even groot te zijn als het percentage van de toepasselijke bedrijfsvoorheffing. Dit percentage dat afhankelijk is van het bedrag van de rente wordt bepaald in nr 21 van de schaal die als bijlage III bij het K.B. van 4 maart 1965 is gevoegd (86).

Bijv. : Een verzekeringsmaatschappij keert aan een 68 jarige een lijfrente uit van 80.000 F per jaar.

De aanslagvoet is hier 15 %. $80.000 \text{ F} - 15 \% = 68.000 \text{ F}$. Om het bedrag te berekenen dat belastbaar is op grond van art. 8 Wetb. Succ., moet men de rente vermenigvuldigen met een cijfer dat bepaald is in art. 21, V Wetb.

(81) VAN ACOLEYEN, *o.c.*, nr. 163.

(82) Art. 41 Wetb. Succ.

(83) Art. 92 Wetb. van de inkomstenbelasting.

(84) nr. 23 van de schaal die als bijlage III bij het K.B. van 4 maart 1965 is gevoegd.

(85) VAN ACOLEYEN, *o.c.*, nr. 164.

Jaarlijks bedrag van de rente	aanslagvoet
60.000 F en minder	10 %
60.001 F tot 100.000 F	15 %
100.001 F tot 300.000 F	20 %
300.001 F tot 500.000 F	25 %
500.001 F tot 1000.000 F	30 %
1.000.001 F en meer	35 %

Succ. Vermits de begunstigde in het voorbeeld 68 jaar is, moet men 68.000 F vermenigvuldigen met 8.

Het voordeel wordt dus voor de toepassing van art. 8 Wetb. Succ. geschat op 544.000 F.

HOOFDSTUK V : MAATSTAF VAN DE HEFFING.

Wanneer de levensverzekeringsovereenkomst onder de toepassing valt van art. 8 Wetb. Succ., wordt het uitgekeerde voordeel beschouwd als een legaat met alle gevolgen nadien.

Dit houdt o.m. in : (87)

- dat wanneer iemand zowel fictief legataris als werkelijk erfgenaam, legataris of begiftigde is, zijn verkregen goederen moeten worden samen- gesteld om de verschuldigde successierechten te berekenen.

- dat al de goederen van de nalatenschap, zowel de fictief als de werkelijk voorhanden goederen, moeten in aanmerking worden genomen om te zien of er wel degelijk successierechten verschuldigd zijn, m.a.w. of er in toepassing van art. 54 Wetb. Succ. geen vrijstelling is van successierechten.

Ingeval de beneficiaris alleen maar fictieve legataris is, zijn er alleen maar op het voordeel en eventueel op het bedrag dat als deelneming in de winst wordt berekend, successierechten verschuldigd. Om het belastbaar bedrag te berekenen, zijn de algemene regels van toepassing die gelden voor de waardering van schuldvorderingen die van de nalatenschap afhangen (88). De schuldvorderingen worden dus belast ten belope van hun nominale waarde (89). Het tarief van de successierechten wordt bepaald in art. 48 Wetb. Succ., onlangs gewijzigd door de programmawet dd. 24 december 1977 (90). Dit tarief geldt alleen in het geval dat er een kapitaal wordt uitgekeerd.

Gedeelte van het netto aandeel			tussen echtgenoten	
van	tot	inbegrepen	a) (91)	b) (92)
			%	F
1	-	500.000	3	-
500.000	-	1 miljoen	4	15.000
1 miljoen	-	2 miljoen	5	35.000
2 miljoen	-	4 miljoen	7	85.000
4 miljoen	-	6 miljoen	10	225.000
6 miljoen	-	8 miljoen	14	425.000
8 miljoen	-	10 miljoen	18	705.000
10 miljoen	-	20 miljoen	22	1.065.000
Boven de 20 miljoen			25	3.265.000

(87) VAN ACOLEYEN, o.c., nr. 110.

(88) VAN ACOLEYEN, o.c., nr. 151.

(89) VAN ACOLEYEN, o.c., nr. 275.

(90) B.S., 24 december 1977.

(91) a = het op de overeenstemmende schijf toepasselijke tarief

(92) b = het bedrag van de belasting op de vorige schijven samengevoegd.

Gedeelte van het netto aandeel van tot inbegrepen	tussen broers en zusters		tussen ooms of tantes en neven of nichten		tussen alle andere personen	
	a	b	a	b	a	b
	%	F	%	F	%	F
1 - 500.000	20	-	25	-	30	-
500.000 - 1 miljoen	25	100.000	30	125.000	35	150.000
1 miljoen - 3 miljoen	35	225.000	40	275.000	50	325.000
3 miljoen - 7 miljoen	50	925.000	55	1.075.000	65	1.325.000
Boven de 7 miljoen	65	2.925.000	70	3.275.000	80	3.925.000

In dit systeem kent men dus 2 progressies :

1° de progressie naar de verwantschap tussen de erflater en de beneficiaris.

2° De progressie naar de grootte van ieders persoonlijke verkrijging.

In het gewijzigde art. 48 Wetb. Succ. maakt men geen onderscheid meer tussen echtgenoten met of zonder kinderen of gemeenschappelijke afstammelingen. Bovendien heeft men nu aparte schijven voor de echtgenoten en andere personen. Veronderstel dat X, gehuwd met gemeenschap van goederen, een levensverzekering heeft aangegaan ten behoeve van zijn echtgenote en hij overlijdt. Wanneer zijn echtgenote een kapitaal krijgt van 2 miljoen, zal zij overeenkomstig art. 8 belast worden op de helft nl. op 1 miljoen. Het door de echtgenote verschuldigde recht van successie bedraagt 35.000 F (93). Wanneer er een lijfrente wordt uitgekeerd, moet men om het belastbaar bedrag te berekenen, de rente vermenigvuldigen met een getal overeenkomstig art. 21 V Wetb. Succ.

Leeftijd	vermenigvuldigen	leeftijd	vermenigvuldigen
20 jaar of minder	18	60 jaar of minder	11
30 jaar of minder	17	65 jaar of minder	9,5
40 jaar of minder	16	70 jaar of minder	8
50 jaar of minder	14	75 jaar of minder	6
55 jaar of minder	13	80 jaar of minder	4
		meer dan 80 jaar	

Op dit belastbaar bedrag zal vervolgens art. 48 Wetb. Succ. toegepast worden.

(93) 500.000 aan 3 % = 15.000, 500.000 aan 4 % = 20.000
15.000 + 20.000 = 35.000 F.

Bijv. : Een echtgenoot, gehuwd met gemeenschap van goederen, gaat een overeenkomst aan met een verzekeringsmaatschappij, waarbij deze laatste zich verbindt een jaarlijkse rente van 80.000 F uit te keren aan de echtgenote wanneer bedinger overlijdt. In de veronderstelling dat de beneficiaris 60 jaar is op het ogenblik van het overlijden van haar echtgenoot.

Om het belastbaar bedrag te berekenen, vermenigvuldigt men 80.000 met 11. Het belastbaar bedrag is 880.000 F.

Vermits zij echter gehuwd is met gemeenschap van goederen en de premies geacht worden behoudens tegenbewijs te zijn betaald met gemeenschappelijke gelden, zal zij maar belast worden op 440.000 F.

Het door de echtgenote verschuldigde successierecht zal 15.000 F bedragen.

Het Wetboek van Successierechten voorziet in een mildere heffing bij kort op elkaar volgende erfopvolgingen. Volgens Carton de Tournai en Van der Meersch (94) is art. 57 Wetb. Succ. niet alleen van toepassing op geïndividualiseerde goederen, maar ook op de sommen, renten of waarden die, alhoewel ze volgens het burgerlijk recht geen deel van de nalatenschap uitmaken er toch wel deel van uitmaken om successierecht te heffen overeenkomstig art. 8.

Besluit.

Na de behandeling van de fiscale gevolgen inzake levensverzekeringen, kan men zich de vraag stellen waarom er überhaupt belastingen, en meer bepaald successierechten geheven worden op het voordeel dat krachtens een levensverzekeringskontraakt wordt uitgekeerd. Wanneer de erflater een levensverzekering aangaat, zij het nu een verzekering ingeval van overlijden, een gemengde verzekering of een verzekering, "inzittende van een auto" is het bijna steeds met de bedoeling dat na zijn overlijden, de beneficiaris nog een vermogen of een inkomen (naargelang er een kapitaal of rente wordt uitgekeerd) heeft. Men gaat een levensverzekering aan uit zorg voor zijn nabestaanden. Wanneer het voordeel aan de echtgenote van de erflater toekomt, kan zij, wanneer zij daarnaast nog uitkeringen ontvangt op grond van sociale wetgevingen, misschien nog op gelijke voet leven, als vóór het overlijden van de erflater.

Gemeenrechtelijk gezien, behoren de kapitalen, renten of waarden niet tot de nalatenschap van de erflater. De beneficiaris kan aanspraak maken op het voordeel, ook al verwerpt hij de nalatenschap.

Art. 8 Wetb. Succ. bepaalt echter dat op het voordeel van een levensverzekering onder bepaalde voorwaarden successierechten moeten geheven worden. Het uitgekeerde voordeel wordt fiscaalrechtelijk als een legaat beschouwd.

(94) CARTON DE TOURNAI en VAN DER MEERSCH, art. cit., *J.T.*, 1968, 256.

Er is dus een discrepantie tussen het burgerlijk en het fiscaal recht. Men kan zich afvragen hoe het komt dat een echtgenoot-beneficiaris, die een voordeel van 1 miljoen krijgt van de erflater daarop 35.000 F successierechten moet betalen.

Het is inderdaad een feit dat de gemeenschapsuitgaven steeds toenemen en dat de Staat dus ergens een bron van inkomsten moet vinden. De successierechten zijn belangrijke inkomsten van de staat.

Het is zo dat wanneer de erflater economisch achter het verzekeringskontraakt staat, en wanneer het voordeel aan een derde eerst toekomt bij het overlijden van de erflater, het voordeel fiscaal-rechtelijk kan beschouwd worden als een "legaat". Dus moeten er op het voordeel successierechten geheven worden en dit in het voordeel van de Staatskas.

Wanneer men de evolutie bekijkt van de wetgeving hieromtrent, valt het wel op dat de wetgever steeds realistischer en billijker begint te redeneren.

De echtgenoot, gehuwd met gemeenschap van goederen moet nu, wanneer de premies met gemeenschappelijke goederen zijn betaald, maar successierechten betalen op de helft van het haar toegekende kapitaal of rente. Bovendien worden er geen belastingen meer geheven op uitkeringen die gedaan worden op grond van wettelijke verplichtingen en tenslotte mag de inkomstenbelasting, wanneer die nog niet betaald is op het ogenblik van het overlijden van de erflater, worden afgetrokken om de belastbare grondslag van de successierechten te berekenen.

Met dit alles blijft er nog altijd een discrepantie bestaan tussen de bedoeling van de afsluiter van de verzekering en de bedoeling van de staat. Vermits er altijd staatsuitgaven zullen zijn, is het moeilijk de successierechten af te schaffen. Maar dit wil nog niet zeggen dat de tarieven zo hoog moeten zijn. Dit is vooral het geval wanneer het kapitaal wordt uitgekeerd aan vreemde personen. Wanneer een verzekeringsmaatschappij, na een ongeval waarbij zowel de verzekeringsnemer, als de inzittende overleden is, op grond van een verzekering "inzittenden van een auto" een kapitaal van 80.000 uitkeert aan de weduwe van de inzittende, moet deze 24.000 F belastingen betalen daarop.

Zou het daarom niet billijker zijn ook rekening te houden met het persoonlijk vermogen van de beneficiaris om de belastbare grondslag te berekenen? Het zou ook realistischer zijn belastingen te heffen op de gestorte premies in plaats van op het uitgekeerde kapitaal.

Men zou dan alleen belast worden op hetgeen de erflater bijgedragen heeft, op dat deel dat uit het vermogen van de erflater is gegaan.

Een ander nadeel aan de huidige regeling is, het geval waar iemand een verzekering aangaat bij een buitenlandse verzekeringsmaatschappij. De laatste jaren wordt het immers een normale zaak dat iemand in het buitenland gaat werken en daar eventueel een verzekering afsluit. Men zou dan om eventueel dubbele belastingheffing te vermijden, dringend ofwel een interne regeling moeten uitwerken, ofwel meer bilaterale of multilaterale verdragen moeten sluiten.

Men zou in feite moeten streven, vermits men volop spreekt van een economisch en politiek ééngemaakt Europa, naar een éénmaking van de nationale wetgevingen op het stuk van de successiebelasting.